

Силабус
навчальної дисципліни
Історія України
2020-2021 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (Історія та правознавство)»
Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти: перший

Викладач (і)	д.і.н., проф. Ігор Ігорович ЛИМАН
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/lyman/
Контактний тел.	+380975067230
Е-mail викладача:	Lyman@ukr.net
Графік консультацій	Консультація відбуваються за допомогою дистанційних технологій у вільний від занять час

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
26/780	130	126	524	Екзамен, залік, курсова робота

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: Історія України, нація, держава, країна, українець, національні спільноти, соціальна купа, історія.

Мета та предмет курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни Історія України є розуміння сутності історичних процесів, що відбувалися й відбуваються нині в Україні, їхнього об'єктивного характеру, взаємозв'язку та взаємозалежності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення виникнення й розвитку людського суспільства на українських землях від найдавніших часів до сьогодення; аналіз культури українського народу, економічних відносин, політичних інститутів на терені сучасної України, визначення ролі та місця визначних історичних діячів у розбудові української державності.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК 5. Здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім.

ЗК 9. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.

ЗК 14. Аналіз та інтерпретація гуманітарного тексту: здатність виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї

ЗК 18. Інтелектуальне сумління, чесність у своїй справі та уникання симуляцій, плагіату й інших виявів недоброчесності

ФК 4. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.

ПРН 3. Викладати історію в середніх навчальних закладах

ПРН 4. Здатність до самонавчання і продовження професійного розвитку

ПРН 5. Здатність запам'ятовувати або відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом

ПРН 9. Здатність з'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них

ПРН 13. Здатність демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі

ПРН 14. Здатність аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії

ПРН 16. Здатність досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби

ПРН 20. Здатність робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи

ПРН 21. Здатність порівнювати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу історія України. Давня історія України.

Тема 1. Вступ до курсу. Історія як наука. Періодизація історії України. Історичні джерела.

Тема 2. Давня історія України. Зародження людської цивілізації на території України. Первісні люди. Духовне життя первісного суспільства. Неолітична революція. Трипільська культура. Перші етнічні утворення на території України. Кочові племена Північного Причорномор'я: киммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Східні слов'яни на території сучасної України. Венеди, анти, склав'яни. Племінні союзи слов'ян. Духовне життя слов'ян.

Змістовий модуль 2. Україна в добу середньовіччя.

Тема 3. Київська держава та Галицько-Волинське князівство IX – XIII ст.ст. Теорії походження Київської Русі. Походження та поширення етнонімів "Русь", "Україна". Основні етапи розвитку Київської держави. Реформи Ольги, Володимира, Ярослава. Економічний розвиток держави. Прийняття християнства. "Руська правда". Розвиток внутрішньої та зовнішньої торгівлі. Суспільно-політичний лад в державі. Причини та наслідки феодальної роздробленості держави. Культура Київської Русі. Галицько-Волинське князівство. Особливості економічного життя й соціального побуту Галичини та Волині. Данило

Галицький. Особливості культурного розвитку Галицько-Волинського князівства. Причини та наслідки загибелі Галицько-Волинської держави.

Тема 4. Українські землі під владою Литви та Польщі. Українські землі під владою Великого князівства Литовського. Кревська унія 1385 р. Люблінська унія 1569 р. та утворення єдиної литовсько-польської держави – Річ Посполита. Берестейська унія 1596 р. та утворення уніатської церкви. Особливості розвитку українських земель під владою Речі Посполитої. Розвиток міст та магдебурзьке право. Соціально-економічне положення на українських землях під владою Речі Посполитої.

Змістовий модуль 3. Україна в козацьку добу.

Тема 5. Українське козацтво. Передумови виникнення козацтва. Дике поле. Причини виникнення та формування українського козацтва. Дмитро Байда Вишневецький. Звичаї та побут. Устрій та органи управління Запорозької Січі. Реєстрове козацтво. Причини та перебіг селянсько-козацьких повстань XVI – першої половини XVII ст., їх мета та особливості. Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.

Тема 6. Українські землі у II пол. XVII – XVIII ст. ст. Національно-визвольна боротьба українського народу середини XVII ст.: причини, характер, рушійні сили, основні події, наслідки. Внутрішня і зовнішня політика держави Богдана Хмельницького. Українсько-московський договір 1654 р. Руїна: причини, сутність, наслідки. Іван Виговський. Гадяцький договір. Політика Івана Брюховецького, Петра Дорошенка, Івана Самойловича. Наступ Московії на автономні права України. Іван Мазепа. Північна війна та Полтавська битва. Конституція Пилипа Орлика. Ліквідація автономії Гетьманщини та Запорізької Січі. Утворення Слобожанщини. Нова Січ. Кирило Розумовський. Остаточна ліквідація Гетьманщини та Січі. Українська культура в другій половині XVII – XVIII ст. Києво-Могилянська академія. Літописання та книгодрукування. "Козацьке" бароко. Поширення ідеології Просвітництва. Роль церкви в житті українського суспільства.

Змістовий модуль 4. Українські землі у XIX ст.

Тема 7. Українські землі у I пол. XIX ст. Включення українських земель до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальний устрій. Особливості соціальної структури Наддніпрянщини. Російсько-турецькі війни та українські землі. Війна з Наполеоном. Економічний розвиток Наддніпрянщини в першій половині XIX ст. Початок національного відродження. Основні напрямки визвольного руху в суспільно-політичному житті. Масонство в Україні. Декабристи і українські землі. Кирило-Мефодіївське братство. Політика російського царизму в Наддніпрянщині. Особливості розвитку західноукраїнських земель в першій половині XIX ст., що перебували під владою Австрійської імперії. Початок національного відродження на західноукраїнських землях. "Руська трійця". Революція 1848-49 рр. Головна руська рада.

Тема 8. Українські землі у II пол. XIX ст. Селянська реформа 1861 р. Реформи 60-70 рр. XIX ст. Промисловий переворот. Громади. Хлопомани. Видання Валуєвського циркуляру та Емського указу. Братство тарасівців. Економічне становище на Західноукраїнських землях: розвиток ринкових відносин. Трудова еміграція. Український рух в 60-90 рр.: москвофіли,

старорусини, народовці, радикали. Виникнення перших політичних партій. Культура України в XIX ст.

Змістовий модуль 5. Україна за часів першої світової війни та визвольних змагань.

Тема 9. Українські землі у 1900-1916 рр. Особливості економічного розвитку Наддніпрянської України на початку XX ст. Монополістичні об'єднання. Політизація національного українського руху. Політичні партії Наддніпрянщини. "Самостійна Україна". Україна напередодні та в роки першої російської революції 1905 – 1907 рр. Реформи П.Столипіна. Національна політика російського царизму в 1907 – 1914 рр. Західноукраїнські землі на початку XX ст. у складі Австро-Угорської імперії. Україна в першій світовій війні. Українські землі в планах воюючих сторін. Бойові дії. Українські січові стрільці.

Тема 10. Українські Визвольні Змагання 1917-1921рр. Українська революція 1917-1918 рр. Причини та передумови. Центральна Рада. М.Грушевський. Чотири універсали. Гетьманат П.Скоропадського. ЗУНР. Директорія УНР. Акт злуки УНР та ЗУНР. С.Петлюра. Н.Махно. Політика радянської влади в Україні у 1919 – 1920 рр. УСРР. "Воєнний комунізм". Завершення національно-демократичної революції.

Змістовий модуль 6. Україна у складі СРСР.

Тема 11. Україна у 1921-1939 рр. Україна на тлі утворення СРСР. НЕП. Національна політика в 20-ті рр. Українізація. Становлення адміністративно-командної системи. Індустріалізація. Урбанізація українського населення у роки сталінської індустріалізації. Колективізація та Голодомор 1932-1933 рр. Сталінські репресії 30-х рр. Розстріляне відродження. Становлення української радянської культури у 20-30 роках. Конституція 1937 р. Західноукраїнські землі у складі іноземних держав. Карпатська Україна та її окупація угорськими військами.

Тема 12. Україна у роки II світової війни (1939-1945). Пакт Молотова-Ріббентропа. Приєднання Західної України до УСРР у складі СРСР. План «Барбаросса». Наступ нацистських військ у 1941-1942 рр. Поділ українських земель Німеччиною та її союзниками. План «Ост» та його реалізація. Комуністичний Рух опору. Діяльність ОУН і УПА. Голокост та етнічні чистки на українських землях. Проблема колаборації. Наступ радянських військ у 1942-1944 роках. Визволення українських земель. Депортація кримських татар та інших народів. Баланс втрат населення та економіки в роки II світової війни.

Тема 13. Україна у 1945-1991 рр. Повоєнна відбудова. Десталінізація. Приєднання Криму до УРСР. Україна в роки "застою". Дисидентський рух. Конституція 1978 р. Перебудова і Україна. Гласність. Виникнення Народного Руху. Становлення багатопартійності. Аварія на ЧАЕС. Декларація про державний суверенітет. Спроба державного перевороту в серпні 1991 р. Розпад СРСР. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р. та вибори Президента України.

Тема 14. Незалежна Україна. Міжнародне визнання Української держави. Остаточний демонтаж СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав (СНД). Закон «Про громадянство України». Затвердження державної символіки. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту, Національної гвардії, Служби безпеки, Митної служби.

Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності. «Декларація прав національностей України». Кримська автономія. Вибори до Верховної Ради та Президента України (1994 р.). Виборчі перегони 1998–1999 рр. «Реформи заради добробуту» прем'єр-міністра Віктора Ющенка. Початок економічної стабілізації. Політична криза 2000–2001 рр. «Касетний скандал». «Україна без Кучми». Парламентські вибори 2002 р. Українська Помаранчева революція, її причини, соціальна база. Вибори Президента України 2010 р. Їх результати та наслідки. Події кінця 2013-початку 2014 рр: основні проблеми та перспективи. Революція Гідності. Вибори 2014 р. Діяльність Президента України Петра Порошенка: досягнення та протиріччя. Україна на сучасному етапі.

Методи навчання:

1. За джерелами передачі й характером сприйняття інформації : Словесні, наочні, практичні.
2. Практичні: вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, дослідні роботи.
3. метод навчальної дискусії – суперечка, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу;
4. метод опори на життєвий досвід здобувачів;
5. метод тестового контролю;
6. Методи викладання: інформаційно-повідомляючий; пояснювальний; інструктивно-практичний; пояснювально-спонукаючий; пояснювальний.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Викладачі та всі здобувачі, що вивчають цей курс, зобов'язуються дотримуватись таких положень: [Про організацію освітнього процесу в БДПУ](#), [Про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про політику попередження і боротьби із сексуальними домаганнями та дискримінацією у Бердянському державному педагогічному університеті](#) та розуміють, що за їх порушення несуть особисту відповідальність.

Відвідування занять з курсу є особистим вибором здобувача освіти. Під час лекційних занять лектор розкриває проблемні питання та концепти, які включені до семестрового оцінювання з курсу (екзамену/заліку). Під час практичних (семінарських) занять здобувачі освіти відповідають на оприлюднені заздалегідь проблемні питання, приймають участь в дискусіях та обговореннях. Під час самостійної роботи здобувачі освіти готують індивідуальні завдання з курсу, які мають бути завантажені на платформу MOODLE у встановлені терміни. Право на перескладання поточних оцінок можуть отримати лише ті здобувачі, які пропустили заняття з поважних причин (лікарняний чи відрядження). Перескладання відбувається у формі усної співбесіди. Підсумковий контроль у формі екзамену складається з двох частин – тестова (розміщена на платформі MOODLE, тест має бути виконаний до дня екзамену/заліку) та усна (відповідно до розкладу екзаменаційної сесії, за екзаменаційними білетами у формі усної співбесіди). Здобувачі освіти, які отримали незадовільну підсумкову оцінку мають право на перескладання у встановлені терміни.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Мультимедійний проектор, фліпчарт, маркери, власні мобільні пристрої.

Система оцінювання та вимоги:

Приклад за виконання курсового проекту

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
Жовтень 2020 р.	Листопад 2020 р.	Грудень 2020 р.	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
77-89 65-76	добре	
58-64 50-57	задовільно	
20-49	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-19	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел

Базова

1. Багалій Д.І. Історія України. – Харків, 1993.
2. Бойко, О. Д. Історія України [Текст] : підручник / О. Д. Бойко. – К. : Академівидав, 2014. – 720 с. – (Серія «Альма-матер»).
3. Грушевський, М. С. Ілюстрована історія України з додатками та доповненнями [Текст] / М. Грушевський. – Донецьк : БАО, 2008. – 736 с.
4. Дещинський, Л. Е. Історія України та її державності [Текст] : навч. посібник / Л. Е. Дещинський, І. О. Гаврилів, Р. Д. Зінкевич, Я. Я. Денісов та ін. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Л. : Вид-во «Бескид Біт», 2005. – 368 с.
5. Єсельчик С. Історія України: становлення модерної нації / За ред. М. Климчука; Авториз. пер. з англ. А. Цимбал. – К.: Laurus, 2011. – 376 с.
6. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т.– Черкаси: ЧДТУ, 2016. – 644 с

7. Литвин В. Історія України: підручник / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2013. – 991 с.
8. Маслійчук В. Слобідська Україна. К, 2008. 72 с.
9. Мицик Ю. А., Бажан О. Г. Історія України: Посіб. для вищ. навч. закл. – К.: КМ Академія, 2003. – Ч. 3: З 1914 р. до наших днів. – 230 с.
10. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 496 с.
11. Мирончук, В. Д. Історія України [Текст] : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. Д. Мирончук, Г. С. Ігошкін. – К. : МАУП, 2001. – 328 с.

Допоміжна

1. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
2. Багалій Д. Історія Слобідської України. – Харків, 1993.
3. Боплан Г. Опис України; Меріме П. Українські козаки та їх останні гетьмани. – Львів, 1990.
4. Брайчевський М. Конспект історії України. – К., 1993.
5. Бунятян К.П. Давнє населення України. – К., 1998.
6. Верстюк В. Українська Центральна Рада. – К., 1997.
8. Винниченко В. Відродження нації. Ч. I-III – К. – Відень, 1920; 1990.
9. Гентош, Л. Митрополит Шептицький (1923 - 1939): Випробування ідеалів. / Ліліана Гентош. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. 586 с.
10. Геродот. Історія в дев'яти книгах. – К.: Наукова думка, 1993
11. Голобуцький В.О. Запорозьке козацтво. – К., 1994.
12. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX ст. - XX століття. – К., 1996.
13. Гуржій О.І, Чухліб Т.В. Гетьманська Україна. – К., 1999.
14. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVIII ст.: кордони, населення, право. – К., 1996.
15. Грушевський М. Історія українського козацтва. // Вітчизна, 1989. № 1-11.
16. Грушевський М. Історія України - Руси. В 10 т. – К., 1991. – Т.1-2.
17. Дорошенко Д. Нарис історії України. – К., 1991.
18. Єфименко О. Історія України та її народу. – К. 1991.
19. Коваль В. Радянсько-німецький пакт 1939 р. – К., 1989.
20. Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини (1760-1830). К., 1996.
21. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. – Париж – Нью – Йорк – Львів, 1993.
22. Костомаров М. Історія України в життєписах визначніших її діячів. К., 1996.
23. Костомаров Н. Исторические монографии и исследования. В 2 кн. – М., 1989.
24. Котляр М. Еволюція суспільного життя Київської Русі (до середини XII ст.) // УІС, 2015. №3. С. 21-37
25. Котляр М.Ф. Воєнне мистецтво Давньої Русі. – К., 2005.
26. Котляр М.Ф., Смолій В.А. Історія в життєписах. – К., 1994.
27. Котляр М. Історія дипломатії Південно-Західної Русі. – К., 2002
28. Крип'якевич І. Галицько-Волинське князівство. – К., 1964.
29. Кромм М.М. Меж Русью и Литвой: Западнорусские земли в системе Руссо-литовских отношений конца XV – первой трети XVI в. М., 1995.
30. західноєвропейських літературних пам'ятках). - К., 1992.
31. Наливайко Д. Очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XI – XVIII ст. - К., 1998.

32. Огієнко І. Українська культура. – К., 1991.
33. Повість минулих літ. Літопис. – К., 1991.
34. Пасічник М.С. Варшава, Москва і Стамбул у боротьбі за Україну (1657-1665 рр.). – Львів, 1998.
35. Плохий С. Папство на Україні. - К., 1989.
36. Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2-х т. – К., 1992.
37. Причерномор'є в середні віки / Под ред. Карпова С.П. – Москва: МГУ, 1991.
38. Проблеми історії України XIX – початку XX століття. Вип. IV. – К. 2002.
39. Русина О. Україна під татарами і Литвою. – К., 1998.
40. Сергійчук В.І. Іменем Війська Запорозького. Українське козацтво в міжнародних відносинах XVI – середини XVII століття. - К., 1991.
41. Україна в Центрально-Східній Європі. Студії з історії XI-XVIII століть. – К., 2000.
42. Україна і Росія в історичній ретроспективі: українські проекти в Російській імперії. – К., 2004.
43. Українська РСР у міжнародно-договірних відносинах: Зб. документів. 1976-1985. К., 1986.
44. Українське питання в Російській імперії. (кінець XIX – початок XX ст.) Колективна наукова монографія в трьох частинах. К., 1999.
45. Українські політичні партії кінця XIX – початку XX століття. Програмні і довідкові матеріали. – К., 1993.
46. Чорновол І. Компаративні фронтири: світовий і вітчизняний вимір. К.: Критика, 2015. 376 с.
47. Юшков С.В. Нариси з історії виникнення і початку розвитку феодалізму в Київській Русі. – К., 1992.
48. Яворницький Д.І. До історії степової України. – Дніпропетровськ. - 2004.
49. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3-х т. – К.: Наукова думка, 1990.

Інтернет-ресурси

1. <http://history.org.ua/uk> (Інститут історії України, Національна академія України)
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> (Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського)
3. <http://www.memory.gov.ua/> (сайт Українського інституту національної пам'яті)
4. <http://litopys.org.ua/> Ізборник
5. <http://exlibris.org.ua/> EXLIBRIS : українська електронна бібліотека
6. <http://www.cossackdom.com/> Сайт "История казачества XV-XXI вв."
7. <http://www.brama.com/ukraine/history/index.html> БРАМА - История Украины
Хронологически синхронизированные таблицы
8. <https://libraria.ua/> LIBRARIA Архів української періодики онлайн
9. <https://www.routledgehistoricalresources.com/economic-thought/> History of Economic Thought (outledgehistoricalresources.com)